

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΩΔΕΙΟ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ

« ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΡΥΘΜΟΙ »

Εργασία για το μάθημα της χορωδίας

Σάλμα Ελ Σάφει

Αθήνα Φεβρουάριος 2022

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	3
1. Ορισμοί.....	3
2. Ρυθμοί ελληνικών τραγουδιών.....	4
2.1. Δίσημοι ρυθμοί.....	4
2.2. Τρίσημοι ρυθμοί.....	6
2.3. Τετράσημοι ρυθμοί.....	7
2.3.1. Γρήγοροι τετράσημοι.....	7
2.3.2. Αργοί τετράσημοι.....	8
2.4. Πεντάσημοι ρυθμοί.....	8
2.5 Επτάσημοι ρυθμοί.....	9
2.5.1. Συρτός (Καλαματιανός)	9
2.5.2 Ράϊκο.....	10
2.5.3. Θεσσαλικό μπεράτι.....	10
2.5.4. Μαντηλάτος.....	11
2.6. Οκτάσημοι ρυθμοί.....	12
2.7. Εννεάσημοι ρυθμοί.....	12
2.7.1. Ζεϊμπέκικος.....	12
2.7.2. Καρσιλαμάς.....	13
2.7.3. Αργιλαμάς.....	13
2.8. Δεκάσημοι ρυθμοί.....	14
2.9. Εντεκάσημοι Ρυθμοί.....	14
2.10. Άλλοι ρυθμοί.....	14
3. Πηγές- Βιβλιογραφία.....	15

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε σχέση με τους ελληνικούς ρυθμούς χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι καθένας από αυτούς φέρει το όνομα ενός χορού. Μιλώντας λοιπόν περί ελληνικής «παραδοσιακής» μουσικής, θα πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας πως αναφερόμαστε σε μια «λαϊκή» πολιτισμική πρακτική. Η Ελλάδα αποτελεί από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες ένα σταυροδρόμι ανάμεσα σε «Ανατολή» και «Δύση», δυο διαφορετικούς πολιτισμικά κόσμους από τους οποίους δέχτηκε και αφομοίωσε δημιουργικά ποικιλόμορφες επιδράσεις. Στην εργασία αυτή θα παρουσιάσω αναλυτικά τους ρυθμούς από το ρεπερτόριο της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής την οποία θαυμάζω και αγαπώ ιδιαίτερα.

1. Ορισμοί

«Ρυθμός» ορίζεται η διαίρεση της μελωδίας σε ισοδύναμα κομμάτια μικρής χρονικής διάρκειας. Ο ρυθμός έχει να κάνει με αναλογίες και όχι με απόλυτα μεγέθη, γι' αυτό το λόγο δεν πρέπει να συγχέεται με την ταχύτητα της εκτέλεσης. Η τελευταία έννοια ονομάζεται ρυθμική αγωγή

«Παλμός» ή «χρόνος» (στη μουσική πάντοτε) είναι το μετρικό επίπεδο εκείνο, το οποίο — είτε είναι ηχητικά παρόν είτε υπονοείται— ωθεί τον ακροατή να χτυπήσει παλαμάκια ή τον χορευτή να χορέψει

«Ρυθμικοί πόδες» ονομάζονται τα μέρη του ρυθμού και χωρίζονται σε απλούς και σύνθετους.

«Απλά μέτρα» λέγονται τα μέτρα που αποτελούνται από 2, 3 ή και 4 ισόχρονα μέρη. Γι' αυτό το λόγο ο αριθμητής τους, που δηλώνει τον αριθμό των χρονικών μερών σε κάθε μέτρο είναι το 2, το 3 ή το 4 αντίστοιχα. Ο παρονομαστής τους είναι συνήθως το 4, πράγμα που δηλώνει ότι ρυθμική μονάδα του μέτρου είναι το τέταρτο. Έτσι, το μέτρο $\frac{3}{4}$ για παράδειγμα σημαίνει ότι έχουμε διαδοχή 3 χρονικών μερών σε κάθε μέτρο, το καθένα από τα οποία έχει αξία ενός τετάρτου.

«Σύνθετα μέτρα» λέγονται τα μέτρα που ο αριθμητής τους είναι πολλαπλάσιο του 2 ή του 3 και αποτελούνται από το άθροισμα δύο ή περισσότερων απλών. Για να χαρακτηριστεί κάποιο μέτρο ως σύνθετο πρέπει λοιπόν να τηρούνται και οι δύο προϋποθέσεις. Για παράδειγμα στο μέτρο $\frac{9}{8}$, ο αριθμητής είναι μεν πολλαπλάσιο του 3, αλλά για να χαρακτηριστεί το μέτρο ως σύνθετο πρέπει να αποτελείται από το άθροισμα 3 απλών μέτρων, δηλαδή: $\frac{3}{8} + \frac{3}{8} + \frac{3}{8}$. Στην πραγματικότητα όμως η παραπάνω κατανομή παρατηρείται σε συνθέσεις δυτικής μουσικής, ενώ στα ελληνικά τραγούδια η κατανομή των επιμέρους χρόνων στο μέτρο $\frac{9}{8}$ δε γίνεται με τον παραπάνω τρόπο, αλλά ως εξής, όπως θα δούμε αναλυτικότερα παρακάτω: $\frac{2}{8} + \frac{2}{8} + \frac{2}{8} + \frac{3}{8} = \frac{9}{8}$. Για το λόγο αυτό, το μέτρο $\frac{9}{8}$ μπορεί να χαρακτηριστεί σύνθετο μόνο υπό την παραπάνω προϋπόθεση της ισόχρονης κατανομής. Σύνθετο κατά μερικούς μελετητές μπορεί να χαρακτηριστεί και το μέτρο $\frac{4}{4}$ εφόσον πληροί τις δύο προηγούμενες προϋποθέσεις. Αυτό στην πράξη γίνεται, όταν ο τονισμός στο μέτρο $\frac{4}{4}$ είναι ως εξής: δυνατός -ασθενής -δυνατός -ασθενής. Τότε πράγματι το μέτρο $\frac{4}{4}$ μπορεί να αναλυθεί σε $\frac{2}{4} + \frac{2}{4}$. Σε πολλές όμως περιπτώσεις οι τονισμοί στο μέτρο $\frac{4}{4}$ είναι: δυνατός -ασθενής -ασθενής -ασθενής. Στην περίπτωση αυτή είναι προφανές ότι το μέτρο δεν μπορεί να αναλυθεί σε $\frac{2}{4} + \frac{2}{4}$ λόγω του ασθενούς 3ου χρόνου. Για το λόγο αυτό στην προκειμένη περίπτωση το μέτρο $\frac{4}{4}$ συγκαταλέγεται στα απλά μέτρα. Μέτρο $\frac{6}{8}$: Στην ελληνική μουσική το πιο συνηθισμένο σύνθετο μέτρο είναι αυτό σε $\frac{6}{8}$. Αναλύεται σε $\frac{3}{8} + \frac{3}{8}$. Παράδειγμα αποτελεί ο ζωναράδικος

<https://youtu.be/Vw3ryhMplfg>

«Μικτά μέτρα» ονομάζονται τα μέτρα, στα οποία τα επιμέρους μέρη στα οποία υποδιαιρούνται έχουν άνιση διάρκεια μεταξύ τους. Ο παρονομαστής τους είναι συνήθως το 8, δηλαδή η ρυθμική μονάδα τους είναι το όγδοο. Ο αριθμητής τους συνήθως είναι το 5 ή το 7, το 8, το 9 και το 10. Τα μέτρα της β' περίπτωσης ονομάζονται κατ' άλλους μη κανονικά σύνθετα, αντί για μικτά, για το λόγο ότι υποδιαιρούνται μεν σε επιμέρους άνισα μέρη, οι αριθμητές τους είναι όμως πολλαπλάσια του 2 ή του 3, όπως συμβαίνει στα σύνθετα μέτρα.

2. Ρυθμοί ελληνικών τραγουδιών

Οι ρυθμοί των ελληνικών τραγουδιών ανήκουν και στις τρεις κατηγορίες μέτρων, τα απλά, τα σύνθετα και τα μικτά.

2.1 Δίσημοι ρυθμοί

Ο δίσημος ρυθμικός αποτελείται από δύο χρόνους· ο πρώτος λαμβάνεται στη θέση (↓) και ο δεύτερος στην άρση (↑). Ο μουσικός ρυθμός πηγάζει από την ύπαρξη αντιτιθέμενων μεταξύ τους στοιχείων (ισχυρό-ασθενές) και συνίσταται, αρχικά, στην ομαδοποίησή τους και, έπειτα, στην επανάληψή τους —πλέον— ως ομάδων

Δύο χοροί —μάλλον πολιτικής καταγωγής— αναγνωρίζονται ως αυστηρά δίσημοι. Το χασάπικο ή αργό χασάπικο και το γρήγορο χασάπικο ή χασαποσέρβικο.

Μουσικά παραδείγματα

- Χασάπικο Πολίτικο <https://youtu.be/70MNIoEz3zQ>

- Χασαποσέρβικο Ταυταλιανό <https://youtu.be/EhPn9wupzf4>

Χασάπικο πολίτικο

Ταυταλιανό χασαποσέρβικο

2.2. ΤΡΙΣΗΜΟΙ ΡΥΘΜΟΙ

Πλήθος τρίσημων τραγουδιών και χορευτικών σκοπών συναντά κανείς σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια (Ηπειρος, Μακεδονία, Πόντος). «Τριάρια» υπάρχουν στο κυπριακό και ποντιακό ρεπερτόριο, ενώ δεν είναι λίγα τα αστικά «βαλσάκια» της Πόλης και της Μικράς Ασίας.

Οι μελωδίες τρίσημου ρυθμού καταγράφονται σε 3/4 είτε σε 6/8. Στη δεύτερη περίπτωση, εύλογα θα μπορούσε κανείς να ρωτήσει γιατί αυτές δεν θεωρούνται εξάσημου ρυθμού...

Η αλήθεια, ωστόσο, είναι ότι κάθε μεταφορά μιας ανώνυμης σύνθεσης στο πεντάγραμμο (όπως και σε κάθε κώδικα μουσικής γραφής) συνιστά «μεταγλώττιση». Με λίγα λόγια, η οπτικοποίηση ενός μουσικού έργου αγνώστου πατρότητας είναι μια διαδικασία αρκετά κατοπινή. Το πώς θα επιλέξει ο καταγραφέας να χρησιμοποιήσει τα εργαλεία του δεν δύναται να επηρεάσει τελεσίδικα τη φύση του έργου αυτού.

Μουσικά παραδείγματα

-Μωρή κοντούλα λεμονιά, Αντώνης Κυρίτσης & Πετρολούκας Χαλκιάς

<https://youtu.be/NFjq8flwRds>

-Ένα τρεχαντηράκι, Χρίστος Τσιαμούλης https://youtu.be/8qMCOcmW_w

Μωρή κοντούλα λεμονιά

Μω - ρη κο - ντου - μω - ρη κο - ντου λα λε - μο - νια

Με τα πολ - λα λε - μο... λε - μο - νια Βεσ - σα - νω - τος - σα σε φι - λη -

σα... κι αρ - ρω - στη σα και το για - τρο... δε φω - να - ξα

Ένα τρεχαντηράκι

2.3.ΤΕΤΡΑΣΗΜΟΙ ΡΥΘΜΟΙ

Μεταξύ των «ρυθμών της ελληνικής μουσικής» δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι τετράσημοι κατέχουν τη μερίδα του λέοντος. Ξεχωριστά παραδείγματα μελωδιών και χορών σε τετράσημο ρυθμό συναντάμε σε όλο τον ελλαδικό χώρο αλλά και στις παραδόσεις εκτός των συνόρων.

Μουσικά Παραδείγματα

- Ήπειρος <https://youtu.be/qMNCRmRe39M>
- Καππαδοκία <https://youtu.be/WAdN9Sfczrg>
- Πόντος <https://youtu.be/RA760SLAYEA>
- Θεσσαλία https://youtu.be/IHlz_1dS7v0
- Βόρειο Αιγαίο <https://youtu.be/Wq9T2tBb7bQ>
- Επτάνησα <https://youtu.be/A3ztuHHoCW0>
- Μικρά Ασία <https://youtu.be/tBbBllMn3Ho>
- Μακεδονία <https://youtu.be/xFMyAoFFM-A>
- Έβρος <https://youtu.be/xM4unDXFeOc>
- Κυκλάδες <https://youtu.be/C3kOF94yQI0>
- Εύβοια <https://youtu.be/CONSQkVSMvl>
- Ανατολική Μακεδονία <https://youtu.be/qvRRn8CI5YM>

2.3.1.Σύντομοι τετράσημοι

Πολλοί από τους χορούς που θα συναντήσουμε παρακάτω θα μπορούσαν να ενταχθούν στους δίσημους, πλάι στα χασαποσέρβικα. Άλλωστε, ο παλμός τους μας παρακινεί να τους συνοδέψουμε ρυθμικά, όπως θα συνοδεύαμε ένα χασαποσέρβικο. Ο ρυθμικός πους κάθε σκοπού, ωστόσο, είναι αυτός που δικαιολογεί την επιλογή μας να τους συμπεριλάβουμε στους τετράσημους.

- Ήπειρος https://youtu.be/cz_iZfv2Vbk

- Θράκη <https://youtu.be/bH7kh53Q6Tk>
- Πήλιο <https://youtu.be/Szl0oNBhrBA>
- Πόντος <https://youtu.be/YOd1nKI61bs>
- Καππαδοκία https://youtu.be/_yvHxU0Gv68
- Δωδεκάνησα <https://youtu.be/7afTehbaj6s>
- Κρήτη <https://youtu.be/UYZMrFWnMes>

2.3.2.Αργοί τετράσημοι

Υπάρχουν περιπτώσεις τραγουδιών και οργανικών σκοπών με αργή (σε σχέση με τα προηγούμενα παραδείγματα) ρυθμική αγωγή.

Μουσικά παραδείγματα

<https://youtu.be/DEq-lfSkxQA>

<https://youtu.be/nUUIzsyfc14>

2.4. Πεντάσημοι ρυθμοί

Στην περίπτωση που ο αριθμητής είναι το 5, το μέτρο υποδιαιρείται σε δύο επιμέρους, άνισα χρονικά μεταξύ τους, μέρη ως εξής: 3+2 ή 2+3= 5.

Μουσικά παραδείγματα

- Μια καλή γειτονοπούλα (2+3) <https://youtu.be/hioMqSMMh-8>

- Την πατρίδα μ' έχασα (3+2) <https://youtu.be/cUtiKfNDIUQ>

Στα 5/16 (Κατερίνα Παπαδοπούλου)

Μία καλή γειτονοπούλα

Ussak

Μια κα λή γει το νο ποθ λα μια κα λή γει το νο ποθ λα

ό μορ ψη κι αρ χο ντα ποθ λα μόν'χει κά ψει την καρ δού λα

Την πατρίδα μ' έχασα

Την πατρίδα μ' έχασα Εκλαψά και πονεσα Την πατρίδα μ' έχασα Εκλαψά και πονε
 8 Λυσυμαι κ' αροθυμω Ο ι ο ι Ο ι ο ι Ν'α να
 14 σπαλω κ' ε πορω Λυσυρω Μιαν κ' αλο στην ζωημ σο πεγα διμ' στην αυ
 20 λημ Νερο πονας ε πινα Ο ι ο ι Ο ι ο ι
 24 και τ'οιμα ταμ'ε πλυνα Νερο να

2.5. Επτάσημοι ρυθμοί

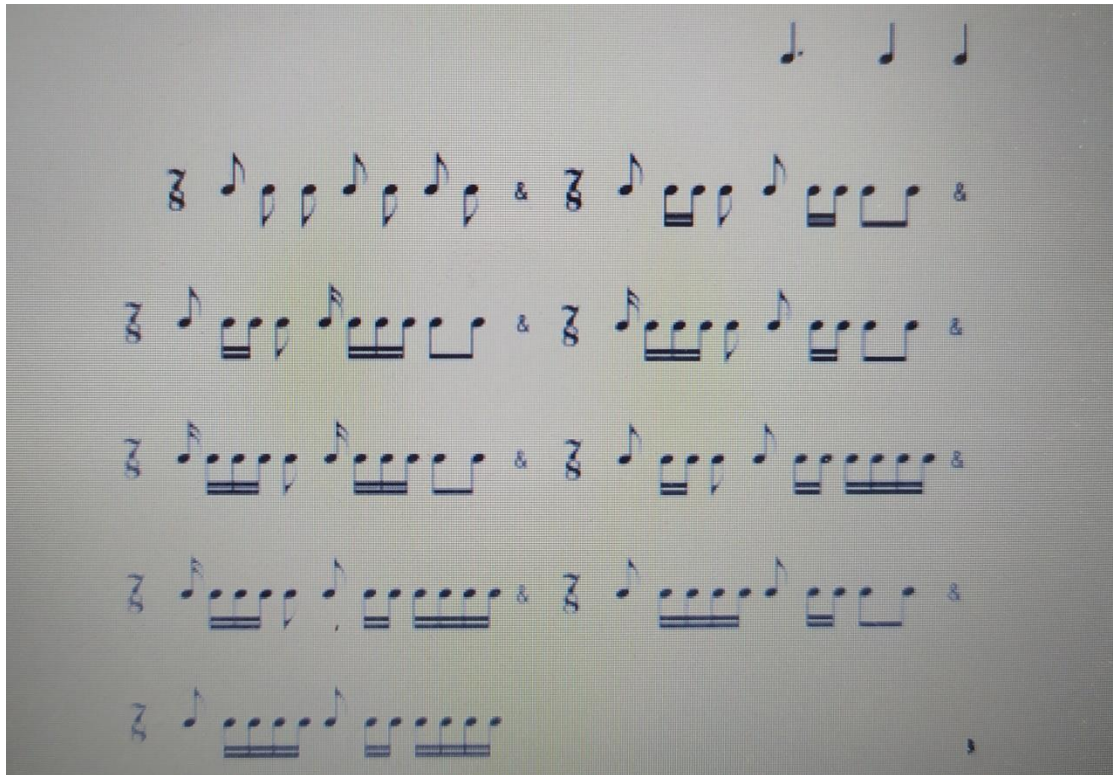
Συναντάμε «Εφτάρια» σε ρυθμό (3+2+2) και (2+2+3) σε όλη την Ελλάδα.

2.5.1 Συρτός (καλαματιανός)

Το συγκεκριμένο ρυθμικό σχήμα απαντά σε όλη την Ελλάδα (Αιγαίο, Ήπειρο, Θεσσαλία, Κύθηρα, Λήμνος, Μακεδονία, Πελοπόννησος, κ.τ.λ.), όπως και στην Κύπρο, την Προποντίδα και τη Μικρά Ασία. Στην γλώσσα της μουσικής κοινότητας καλείται «καλαματιανός», αν και η ονομασία αυτή δεν φανερώνει κάτι σε σχέση με την καταγωγή του.

Μουσικό παράδειγμα

<https://youtu.be/QB3nAy-Cf4> (3+2+2)

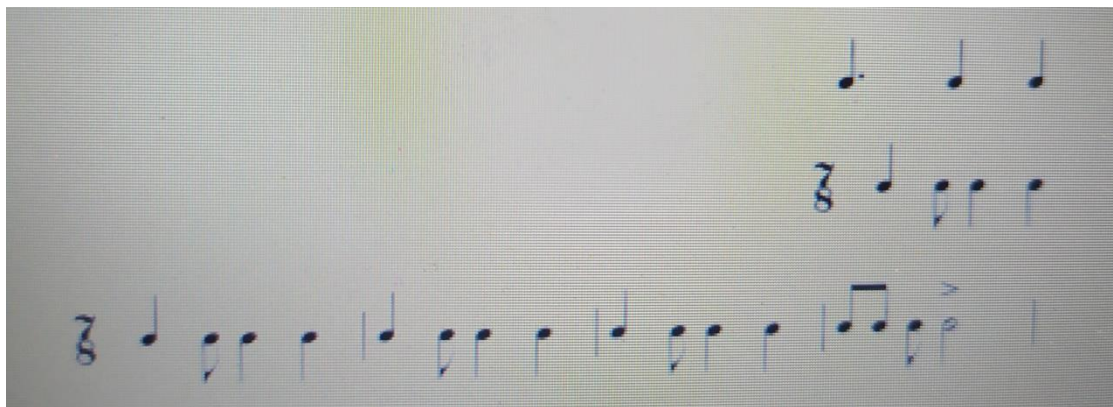

2.5.2 Ράικο

Σαφώς ταχύτερος χορός από τον παραπάνω. Η μελωδία μπορεί να καταγραφεί στα 7/8, αλλά με τον μετρονόμο να υπερβαίνει τα 300 bpm!

Μουσικό παράδειγμα

<https://youtu.be/wg6j6pKOhyl> (3+2+2)

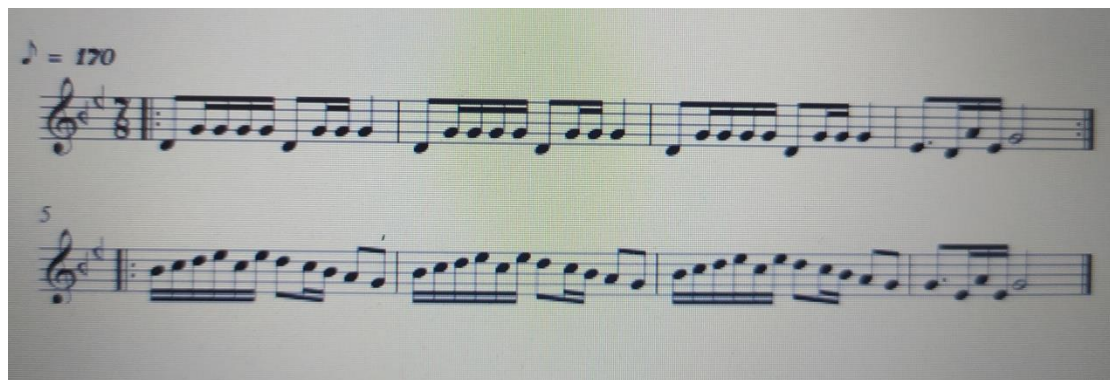

2.5.3. Θεσσαλικό μπεράτι

Οι σκοποί σε επτάσημο ρυθμό που συνοδεύουν το θεσσαλικό μπεράτι είναι χαρακτηριστικά πιο αργοί από τους προαναφερθέντες.

Μουσικό παράδειγμα

<https://youtu.be/NwrQHr3qqjc> (3+2+2)

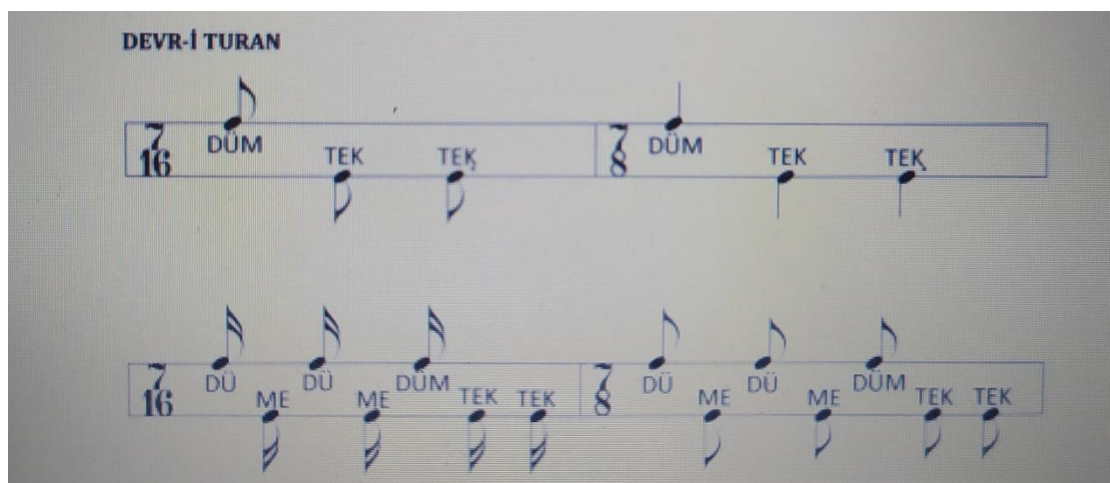
2.5.4. Μαντηλάτος

Οι σκοποί που συνοδεύουν τον μαντηλάτο χορό ακολουθούν το ρυθμικό μοτίβο 2+2+3.

Μουσικό παράδειγμα

<https://youtu.be/jc1PYLvLe0E>

Σύμφωνα με την θεωρία της Οθωμανικής μουσικής, οι μελωδίες τους μαντηλάτου συμπίπτουν με τον ρυθμό Devr-i Turan:

2.6. Οκτάσημοι ρυθμοί

Πλην των περιπτώσεων των μελωδιών τετρασήμου ρυθμού, οι οποίες θα μπορούσαν να καταγραφούν και να διαβαστούν ως «οκτάρια» (Μπάλος, Συρτό, Çiftetelli), υπάρχουν δυο ρυθμικά μοτίβα στα 8/4 ή 8/8· το Μπεράτι Ηπείρου (2+3+3) και το «αράβικο ζεϊμπέκικο»...

Μπεράτι

Μουσικό παράδειγμα

Αράβικο ζεϊμπέκικο <https://youtu.be/2rUfrQYGt9I>

2.7. Εννεάσημοι ρυθμοί

Πλήθος μελωδιών στον ρυθμό των 9/4, 9/8 και 9/16 (σε διάφορες μοτιβικές παραλλαγές) συναντούμε στο ρεπερτόριο της ελληνικής ανώνυμης και επώνυμης δημιουργίας.

2.7.1 Ζεϊμπέκικος

Στις περιπτώσεις του παλιού και του νέου ζεϊμπέκικου, που θα αναλύσουμε παρακάτω, είναι σημαντικό να έχει κανείς υπόψη του ότι ο ρυθμός αυτός αποτελείται από 4 χρόνους x δύο + 1 χρόνο. Δηλαδή οι 4 πρώτοι χρόνοι επαναλαμβάνονται και μετά προστίθεται ο 9^{ος} χρόνος.

Στο λεγόμενο παλιό ζεϊμπέκικο ειδικότερα, οι χρόνοι μετρώνται ως εξής: τέταρτο (1^{ος} χρόνος)-δύο όγδοα (2^{ος} χρόνος)-τέταρτο (3^{ος} χρόνος)-τέταρτο (4^{ος} χρόνος) [το ίδιο, δηλαδή: τέταρτο (5^{ος} χρόνος)-δύο όγδοα (6^{ος} χρόνος)-τέταρτο (7^{ος} χρόνος)-τέταρτο (8^{ος} χρόνος)] και τέταρτο (9^{ος} χρόνος)

Παράδειγμα το τραγούδι Τραμπαρίφας: <https://youtu.be/8ulTQuCtzFE>

Ίδια παρατήρηση ισχύει στο λεγόμενο νέο ζεϊμπέκικο, που είναι και το συχνότερα απαντώμενο στυλ ζεϊμπέκικου. Χαρακτηριστικό του είναι το άκουσμα των παρεστιγμένων: τέταρτο παρεστιγμένο (1^{ος} χρόνος +ά' μισό 2ου)-όγδοο (β' μισό 2ου)-τέταρτο (3ος)-τέταρτο (4ος) [το ίδιο, δηλαδή: τέταρτο παρεστιγμένο (5^{ος} χρόνος +ά' μισό 6ου)-όγδοο (β' μισό 6ου)-τέταρτο (7ος)-τέταρτο (8ος)] και τέταρτο (9^{ος} χρόνος). Παράδειγμα το τραγούδι Φέρτε μια κούπα με κρασί: <https://www.youtube.com/watch?v=BbbusRaDyes>

Ζεϊμπέκικο αμπτάλικο: Έχει ομοιότητες με το παλιό ζεϊμπέκικο, οι χρόνοι του όμως έχουν διαφορετική ακολουθία. Στο αμπτάλικο ξεκινάμε από το χρόνο 7 του παλιού ζεϊμπέκικου και συνεχίζουμε, έχουμε δηλαδή: τέταρτο (7^{ος} χρόνος)-τέταρτο (8^{ος} χρόνος)-τέταρτο (9^{ος} χρόνος)-τέταρτο (1^{ος} χρόνος)-δύο όγδοα (2^{ος} χρόνος)-τέταρτο (3^{ος} χρόνος)-τέταρτο (4^{ος} χρόνος)-τέταρτο (5^{ος} χρόνος)-δύο όγδοα (6^{ος} χρόνος). Το χαρακτηριστικό άκουσμα του αμπτάλικου είναι η διαδοχή 3 ισόχρονων χρόνων (7-8-9). Παράδειγμα το τραγούδι Κάτω στα λεμονάδικα: <https://www.youtube.com/watch?v=sdpawdqTRt8>

Ζεϊμπέκικο καμηλιέρικο: Επίσης έχει ομοιότητες με το παλιό ζεϊμπέκικο, με τη διαφορά ότι η συνοδεία του 4^{ου} χρόνου είναι δύο όγδοα και όχι τέταρτο, όπως είναι στο παλιό. Έχουμε δηλαδή: τέταρτο (1^{ος} χρόνος)-δύο όγδοα (2^{ος} χρόνος)-τέταρτο (3^{ος} χρόνος)-δύο όγδοα (4^{ος} χρόνος)-τέταρτο (5^{ος} χρόνος)-δύο όγδοα (6^{ος} χρόνος)-τέταρτο (7^{ος} χρόνος)-τέταρτο (8^{ος} χρόνος) και τέταρτο (9^{ος} χρόνος). Αυτό που διαφοροποιεί ηχητικά το καμηλιέρικο από τα υπόλοιπα ζεϊμπέκικα είναι ότι το αντιλαμβανόμαστε ως μία διαδοχή τριών αργών και τριών γρήγορων χρόνων, δηλαδή τους χρόνους 1-2, 3-4 και 5-6 τους αντιλαμβανόμαστε την κάθε δυάδα μαζί και τους χρόνους 7-8-9 χωριστά. Παράδειγμα το τραγούδι Του βοτανικού ο μάγκας: <https://www.youtube.com/watch?v=LrusUFzEtUI>

Παρατήρηση: Σε όλες τις περιπτώσεις του ζεϊμπέκικου που αναφέρθηκαν, μπορούμε να αντικαταστήσουμε τα τέταρτα με όγδοα και τα όγδοα με δέκατα έκτα. Αν το κάνουμε αυτό, μονάδα μέτρησης, δηλαδή παρονομαστής του κλάσματος γίνεται το όγδοο, δηλαδή έχουμε κλάσμα 9/8. Διαφορετικά, αν εφαρμόσουμε το χωρισμό των μέτρων όπως χρησιμοποιήθηκε στα παραδείγματα, μονάδα μέτρησης γίνεται το τέταρτο, δηλαδή έχουμε κλάσμα 9/4. Ο παρονομαστής όμως δεν έχει σημασία, αρκεί να είμαστε συνεπείς στην επιλογή που θα χρησιμοποιήσουμε.

2.7.2 Καρσιλαμάς

Πρόκειται για έναν αντικρυστό χορό (karşı = έναντι), ο οποίος συναντάται στα μικρασιατικά παράλια, την Καππαδοκία, τη Λέσβο, την Κύθνο, τη Σύρο, τη Θράκη, τη Μακεδονία και την Ήμβο. Όπως αντιλαμβάνεται κανείς από την παραπάνω πρόταση, οι μελωδίες που συνοδεύουν τον συγκεκριμένο είναι δεκάδες με κοινό τους χαρακτηριστικό το μέτρο των 9/8. Τα επιμέρους μέρη στο μέτρο 9/8 στην περίπτωση του χορού καρσιλαμά είναι τα εξής: 2/8+2/8+2/8+3/8

Μουσικό παράδειγμα

<https://youtu.be/AE9N22nnvI0>

2.7.3. Αργιλαμάς

Πρόκειται για παραλλαγή του καρσιλαμά σε μέτρο 9/8 (2+3+2+2) με, επίσης, δεκάδες σκοπούς.

Μουσικό παράδειγμα

<https://youtu.be/5sIYvljSW4c>

2.8. Δεκάσημοι ρυθμοί

Σε δεκάσημο ρυθμό είναι, τα χριστουγεννιάτικα και πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Κρήτης https://youtu.be/pylWeg4_K60 . Στην ελληνική επικράτεια σπανίως συναντάται κάποια μελωδία δεκάσημου ρυθμού, παρότι τόσο το «ακσάκ σεμάλι» [ένας δεκάσημος ρυθμός (3+2+2+3) από τη λόγια μουσική παράδοση της Τουρκίας (semâî) <https://youtu.be/thyczhZZufQ> και του αραβικού κόσμου (sama'i)] <https://youtu.be/A9UPyxeClv0> , όσο και η ταχύτερη «τζούρτζουνα» (3+2+2+3) <https://youtu.be/oYpBdbwEyWE> —διαδοθείσα μέσω των Αρμενίων— είναι εξαιρετικά συνηθισμένοι στον ευρύτερο χώρο της ανατολικής Μεσογείου.

2.9. Εντεκάσημοι Ρυθμοί

Ενώ, οι επτάσημοι ρυθμοί (ιδιαίτερως ο συνδυασμός 3+2+2) φαίνεται να είναι αγαπητοί σε όλη την Ελλάδα, οι εντεκάσημοι (ιδιαίτερως ο συνδυασμός 4+3+4) συναντώνται αυστηρά στη Μακεδονία, με πολλαπλές μελωδικές και χορευτικές εκδοχές. Η Στάνκενα είναι ένας χορός ο οποίος ξεκινά αργά και τελειώνει πολύ γρήγορα, με τις ίδιες μελωδικές φράσεις να επαναλαμβάνονται. Δύο ονομαστοί οργανικοί σκοποί της κεντρικής Μακεδονίας σε εντεκάσημο ρυθμό (4+3+4) είναι ο Μουσταμπέκος <https://youtu.be/wDtldBn2ZsE> και το Σουλεϊμάνοβο <https://youtu.be/AnDYdAHB36E>

2.10. ΑΛΛΟΙ ΡΥΘΜΟΙ

Πουσνίτσα <https://youtu.be/9D6ulR8AvZs> Με βάση τα όσα γράφει ο Βασίλης Λάντζος στην Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού χορού : «Στο βορειοελλαδικό ιδίωμα “πουσνίτσα” σημαίνει καθιστός-γονατιστός, 7 από το γονάτισμα των χορευτών με τα δύο γόνατα πάνω στο έδαφος [...] Σαν ρυθμική οργάνωση, η χορογραφική δομή του χορού οργανώνεται με βάση τον ρυθμό των 15/16 με μέτρια και γρήγορη ρυθμική αγωγή».

Λυτός ή Λεβέντικος Χορός στον ρυθμό των 16/8 [9 (2+2+2+3) + 7 (2+2+3)] που συναντάται κυρίως στην Φλώρινα και την Καστοριά. Το σλάβικο όνομά του είναι «πουστσένο» (Пущено) που σημαίνει «λυτός». <https://youtu.be/aecsGYwtVJM>

Βιβλιογραφία

- Αρβανίτης, Ι. (2010). Ο ρυθμός των εκκλησιαστικών μελών μέσα από την παλαιογραφική έρευνα και την εξήγηση της παλαιάς σημειογραφίας (διδακτορική διατριβή). Κέρκυρα: Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου].
- Wallace, B. (1976). Structural Functions in Music. Νιου Τζέρσεϊ: Prentice Hall
- Κωνσταντίνου, Γ. (1997). Θεωρία και Πράξη της Εκκλησιαστικής Μουσικής. Αθήνα: Εταιρία Βυζαντινών Μελετών
- Καψοκαβάδης, Α. (2020). Μουσικές μετα-γλωττίσεις. Αθήνα: Μελωδικό καράβι
- Παπαναστασίου, Β. Μουσικές Καταγραφές της Θράκης. Αθήνα: Μουσικός Οίκος Φίλιππος Νάκας).
- Παύλου, Λ. (2006). Το τουμπελέκι και οι ρυθμοί – Μέσα από τους χορούς, τα τραγούδια και τους οργανικούς σκοπούς. Αθήνα: Fagotto books
- Παπαναστασίου, Β. Μουσικές Καταγραφές της Μακεδονίας. Αθήνα: Μουσικός Οίκος Φίλιππος Νάκας.
- <https://pdfcoffee.com/--3187-pdf-free.html>